

Plaströr i ledningsnätet för dricksvatten

Svenskt Vatten efterlyser ett godkännandesystem i Sverige för material i kontakt med dricksvatten. Medierna i Danmark larmade förra året om att plaströr läcker organiska ämnen till dricksvattnet, och det har skapat en debatt även i Sverige.

Under de senaste åren har det kommit ett par undersökningar som påtalat att plaströr i ledningsnätet för dricksvatten släpper ifrån sig organiska ämnen. De uppmätta halterna ligger långt under de nivåer där kända hälsoeffekter skulle kunna uppstå, men undersökningarna har ändå lett till ett antal artiklar i svenska dagstidningar där man frågar om inte plaströr borde förbjudas.

En undersökning är genomförd i Danmark (Water Research 36 (2002), sid. 3675-3680), och en är genomförd i Norge (Water Research 37 (2003), sid. 1912-1920). Undersökningarna har gjorts som urlakningsförsök på ett laboratorium. I analyserna har vissa organiska ämnen kunnat påvisas i mycket låga halter, bland annat har man hittat en typ av fenol.

Plaströr i ledningsnätet förekommer företrädesvis antingen som polyeten (PE) eller som polyvinylklorid (PVC). PE-rör finns också i andra varianter som till exempel PEX, som är en tvärbunden PE-

molekyl, och som nästan enbart används i installationer i fastigheter.

Tillverkning och tillsatser

Vid tillverkningen av råvaran till plaströr görs vissa tillsatser av ämnen som dels ska förhindra att materialet oxiderar (åldras), och dels ska göra så att materialet går att bearbeta. Det är till exempel stabilisatorer, smörjmedel och färgpigment. Alla dessa tillsatser måste vara livsmedelsgodkända för att få användas till dricksvattenändamål. Det är råvarutillverkaren som gör alla tillsatser för PE-råvaran, och det är råvarutillverkaren som måste få tillsatserna godkända. För PVC och PEX tillsätter rörtillverkaren vissa tillsatser. Ett system för godkännande finns i en del länder i Europa. I Sverige, som inte har ett eget godkännandesystem för material i kontakt med dricksvatten, accepteras vanligen material som har godkänts i andra länder, till exempel Danmark.

Reaktionsprodukter

De ämnen som påvisats i de två ovan

nämnda undersökningarna är reaktionsprodukter från tillsatsmedlen. Halterna ligger långt under de nivåer där kända hälsoeffekter skulle kunna uppstå. Då undersökningarna är gjorda på laboratorium vore det önskvärdt att förhållandena i det verkliga ledningsnätet undersöktes. Danmark har beslutat att genomföra en omfattande undersökning i fält. I Sverige har bland annat Stockholm och Göteborg gjort vissa undersökningar i fält, och de har visat på mycket låga halter.

Myndigheter och godkännandesystem

Svenskt Vatten har skrivit till berörda departement och myndigheter och påtalat att det saknas ett godkännandesystem i Sverige för material i kontakt med dricksvatten. Nordiska Plaströrgruppen (NPG), som är en branschorganisation för plaströrsindustrin i Norden, är också med i diskussionerna. En uppgift för NPG skulle kunna vara att kartlägga om svenska tillverkare av plaströr kan redovisa om tillsatserna i plastråvaran som de använder är livsmedelsgodkända. Om en säljare av plaströr säger att rören är livsmedelsgodkända måste det finnas ett utlåtande från råvaruleverantören och/eller rörtillverkaren som säger detta. Sådana utlåtanden, som finns i andra länder såsom Danmark, borde även i Sverige vara ett krav när man köper plaströr för dricksvattensystem.

En given fråga är: Ska man använda plaströr i distributionssystem för dricksvatten? Svaret är att så länge man använder plaströr som är godkända av myndigheterna att användas för dricksvatten behöver man inte oroa sig för att rören kan påverka vattenkvaliteten. Tills vidare gäller de godkännanden som andra länders myndigheter gjort och som underförstått accepteras även i Sverige!

Godkännandesystemet för material i kontakt med vatten ska inte förväxlas med system för standardiserade kontrollmetoder för mekaniska egenskaper hos plaströr. Det senare finns i Sverige, vilket skrevs om i Svenskt Vatten nr 6-2004, sid. 14. I det kommande nordiska certifieringssystemet övervägs om de båda ovan nämnda systemen kan sammanfogas.

Ledningsnätet i Sverige

I det allmänna distributionssystemet för dricksvatten i Sverige dominerar andra material än plast, till exempel segjärn. Däremot är plast det dominerande materialet för nylagda dricksvattenledningar.

Andreas Wiberg
andreas.wiberg@svensktvatten.se